

Učiteljski tovariš

Stanovsko politiško glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uredništvo: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisev ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Član sekcije J. U. U. plačuje list s članarino. Oglasni po omeniku in dogovoru, davok poseba. Pošt. šif. rač. 11.753. Telefon 3113

Problem naših strokovno-nadaljevalnih šol

(K projektu Uredbe izdane od min. trg. in industrije.)

Vse premalo se danes naša javnost zanima za problem strokovno nadaljevalnega šolstva. Zato ji v vzgodbudo priobčujemo še sledeče misli o rešitvi tega problema.

Učni načrti.

To je najšibkejša točka vsakega pravilnika. Kakor že iz naslova »obratna nadaljevalna šola« samega izhaja, je to nadaljevalna šola, ki ima obrtni, torej strokovni značaj. Če strokovni, odn. obrtni značaj odzvamemo, nam ostane le še nadaljevalna šola, ista nadaljevalna šola, ki je bila prej nastavek osnovni šoli. Mi pa hočemo »strokovno« nadaljevalno šolo, saj je v njej za marsikaterega vajenca edina prilika, da si pridobi, odn. razširi svoje strokovno znanje. Žal, da je to za enkrat mogoče le v teoretičnem pogledu, nudi se bodo pa prilike, da bo šla ta izobrazba tudi v praktično stran, in sicer v šolskih delavnicah.

Težnji po »strokovni« izobrazbi vajencev pa načrt pravilnika ne daje prave podlage. Če pogledamo člen 16. načrta k pravilniku, vidimo, da pozna prav za prav dva tipa strok. nad. šole, namreč tip za manjše kraje, nekak podeželski tip, in tip za večje kraje, torej mestni tip. Podeželski tip naj bi služil samo splošni izobrazbi vajencev. To se vidi iz tega, da je nanovo vstavljen predmet »fizika in kemija« ter »verouk«, da pa popolnoma manjka najvažnejši predmet strok. nad. šol, t. j. strokovno risanje. Da strok. nad. šola, čeprav je podeželskega tipa, brez strok. risanja ni več strok. šola, tega menda ni treba še posebe utemeljevati. Ta predmet je torej neobhodno potreben. Bojazen, da morda ne bi bilo zanj primernih učnih moči, nima razloga, ker so predvideni ris. tečajji za učitelje in se bo dalo v razmeroma kratki dobi doseči, da bo imela tudi vsaka podeželska strok. nad. šola izpraznjenega učitelja za pouk strok. risanja. Pač pa je fizika in kemija kot poseben predmet tu odveč. Nekatere obrtne stroke potrebujejo specialne stvari iz teh dveh učnih predmetov (živilni obrti, nekateri umetni obrti itd.), zato pa bi bilo povsem nemogoče, da se vsa snov, ki zanima vse vajence v skup. predela v 1. razredu v borih 2 ted. učnih urah. Ta pouk spada v 3. (strokovni razred) in sicer v tvari- noznanstvo. Tam bo lahko pouk uspešen, ker ga bodo poslušali samo vajenci iste stroke, in ga bo mogoče prilagoditi njihovim potrebam.

Kar se tiče verouka, je stvar taka, da nihče ne more temu predmetu ugovarjati radi njegove velike etične, moralne in d. važnosti. Pač pa bo pouk v strok. nad. šoli in na mestu, ker vzame itak pičlemu številu strok. ur po 1 ted. uru. Ta predmet tudi ne spada v tako nepopolno šolo, kakršna je strok. nad. šola, ki nima namena, da bi dajala splošno izobrazbo, ampak ima strogo in izključno le tiste učne predmete, ki utemeljujejo in podčrtavajo ta strokovni značaj. Nekaj čudnega je tudi to, da hoče pravilnik uvesti verouk v to čisto strokovno smer strok. nad. šol, medtem ko popolne šole iz resora min. za trg in ind., kakor n. pr. trg. akademija, sploh nimajo verouka.

Tudi načrt za mestne šole ne ustreza strokovnim zahtevam, ker ima iste nepotrebne predmete kakor oni za podeželske šole in ker daje strok. risanje v 2 ted. urama premalo časa. Kdor je kdaj učil to risanje, ve, koliko časa mine s pripravljanjem materiala, ris. orodja itd., odn. na koncu spet s pospravljanjem. Za risanje samo torej ne prideta v celoti ni obe popolni uri v pošte. Kaj naj se v tem najvažnejšem predmetu v ostalem času napravi?

Premalo časa je nadalje za učni jezik, v katerem naj bi se vršilo čitanje, bi se podajala razna snov o pravoписu, zdravju, nar. zemljepisu in zgodovini. In bi se še tudi pisali poslovni sestavki ter bi se učilo dopisovanje — in vse to v majhnem številu učnih ur.

Da bi imeli posebe jezik. pouk, je tako nepotrebno kakor časovno neizvedljivo. Koliko je treba ponoviti jez. znanje, to se vrši pri obrtnem spisju bolj točno in bolj praktično. Znanje o zdravju spada v higieno, snov o nar. zgodovini in zemljepisu pa se obravnava v predmetu »Državoznansivo«, ki mu je pač treba posvetiti več časa.

Oba načrta imata tudi to temeljno napako, da ne podčrtavata 3. razreda kot strokovnega in mu ne odmerjata učnih predmetov po tej zahtevi.

Mnogo bolje bi bilo, da ostane učni načrt, kakršen je bil n. pr. v dravski banovini doslej v veljavi. V njem je število učnih ur in označba predmetov prikazana z zgolj praktičnega, obrtno-strokovnega stališča, dva razreda imata strok. predmete, ki jih mora vedeti vsak vajenec in obrtnik, 3. pa je zgolj strokovni in ima tudi samo strok. predmete, upoštevajoč manjše število, strogo po strokah grupiranih vajencev.

Tudi snov bi lahko ostala ista, ki jo ima doseđani učni načrt. Doslej so učitelji često tožili, da je preveč učne snovi, to je veljalo za 7 mesečno šol. leto; sedaj pa, ko imamo 8 mesečno šol. leto, bo učna snov baš prav. Seveda bo treba nekaj podrobnosti preurediti in dostaviti snov za nove obrte, ki so šele v zadnjem času nastali, ali te izpremembe bodo neznatne.

Nedeljski pouk.

Zakon o obrtnih govori o tem, da mora dati delodajalec vajencu prosti čas za posejanje strok. nad. šole ob delavnicah. S tem je torej zakon izrekel, da nedeljskega pouka ni. To je potrdilo tudi še dejstvo, da je izdalo min. trg. in ind. naredbo o pouku telovadbe, ki se sme tudi ob nedeljah dopolnje vršiti. Pri tem je ministrstvo gotovo mislilo na to, da ima vajenec za tisto 1 telov. uru čas ob nedeljah, ker tedaj ni šole. Torej kaže vse to, da se naj vrši pouk ob delavnicah. Pravilnik pa predvideva tudi nedeljski (čl. 12.) pouk. To vsekakor ni dobro. Jasno je, da so obrtniki za nedeljski pouk, ker pač ne vidijo radi, da sedi vajenec dva delovna popoldneva v šoli. Ali misliti je treba tudi na to, da mora vajenec kot mlad. razvijajoč se človek imeti vsaj en dan v tednu čas za oddih, da mu torej ne gre kratiti nedeljskega počitka. Res je sicer, da so vajenci ob nedeljah spočiti, umiti itd., ali vsi ti faktorji morajo zaostati za higijenski vrlinami, ki jih ima prost dan v tednu za mladi organizem. Zato je prav, da je tedaj ob nedeljah tista ena telovadna ura, ker si vajenec razgiba telo in mu potem počitek de tem bolje, pouka, torej uporabe vsega nedeljskega popoldneva, pa nikakor ne gre priporočati. Zato bi se postavili na stališče, da bodi pouk čez delavnik dva popoldneva. Samo tam bi bila mogoča izjema, kjer so vsi prostori po redni šoli čez teden tako okupirani, da ni mogoče spraviti vanje še vajencev, ali pa tam, kjer učiteljstvo radi druge zaposlitve ne bi imelo čez teden časa za pouk. Drugače pa bodi nedelja za vajenca prosta, saj pa je tudi učitelju nedeljski počitek potreben in je jasno, da njegov nedeljski pouk ne more biti tako uspešen kakor drugače, ker ga tedensko delo duševno izčrpa.

Strok. nad. šole in tečajji.

Da je mogoča strok. nad. šola samo tam, kjer je nad 50 vajencev, je sicer vnešeno v zakon o obrtnih, ni pa praktično, ker je to število previsoko. Mislimi je treba, da prihajajo tako zakon kakor pravilnik in druge uredbe za strok. nad. šole v dobo, ko je to šolstvo v krizi. Število vajencev pada, nekaj radi tega, ker vstopajo v te šole letniki, ki so rojeni v zadnjem letu vojne ali v prvem po prevratu, deloma pa radi tega, ker obrtniki po novih uredbah ne sme več imeti prevelikega števila vajencev, nazadnje pa tudi radi tega, ker obrtniki vajencev ne sprejemajo v tolikem številu, češ, da sami nimajo kaj delati. To stanje pa ne more in ne sme biti trajno in torej števila dveh zadnjih let ne bi smela vplivati na odločitev, ali se naj kaka strok. nad. šola radi momentanega prenizkega števila vajencev ukine ali ne. Za ta kriterij bi bilo treba vzeti normalna šolska leta, n. pr. 1928./29. do 1930./31., in tako se ne bi prišlo samo do pravičnega števila, ampak bi se tudi prepričala ukinitve večjega števila strok. nad. šol. To zadnje bi bilo dobro že radi tega, ker vemo, kako težko je ustanoviti kaj novega, in je torej potrebno, da si na vsak način ohranimo to, kar imamo.

Tako bi bilo tudi število tečajjev manjše. Ti tečajji so sploh ponesrečena ureditev, že zaradi tega, ker se ne bodo vršili vsako leto, ampak le periodično. Če bi bila redna strok. nad. šola, se bo našel kmalu učitelj, ki si bo rad pridobil potrebno usposobljenost za te šole, pri tečajjih, ki bodo le vsako drugo, odn. tretje leto, pa si bo vsak dvakrat premislil, preden se bo vrgel na delo v nadaljnji izobrazbi. Če so že taki tečajji, naj bodo vsako leto, torej bi bila ta strok. nad. šola v manjšem obsegu. Na vsak način pa morajo imeti ti tečajji samo strokovni značaj, saj bo v njih 25 do 49 učencev.

One druge vajence pa, to je v krajih, kjer jih je manj ko 25, bo treba tedensko po 8 ur zaposliti na višji narodni šoli tako, da bodo dobili v posebe zanje prikojenem načrtu po možnosti dosti strokovnega znanja. Ti vajenci ne smejo biti le privešek višji narodni šoli, ker jih bodo drugače porivali sem in tja, naučili pa se ne bodo nič splošnega in nič strokovnega.

Nastavniki.

Če pogledamo čl. 35. pravilnika, vidimo, da je strok. nad. šola nekak unikum v tem oziru, da lahko na njej poučujejo skoro vsi nastavniki in tudi nenastavniki. Od profesorja

strokovnih šol preko profesorjev srednjih šol, nastavnikov mešč. šol in učiteljev narodnih šol do obrtnikov in drugih ljudi lahko strok. nad. šola zaposli vse. Da to pouku in uspehu ni v prid, je razumljivo. Bistvo nastavnikov bi morali tvoriti učitelji narodnih šol in nastavniki meščanskih šol, ker ti poučujejo svoje lastne učence in torej vedo, kaj morejo od njih zahtevati in kako je treba z njimi postopati. Kar se metode tiče, mora biti na strok. nad. šoli ista, ko na narodni ali mešč. šoli, nikakor pa ne ona s srednje, odn. srednje strok. šole. Torej ti dve vrsti nastavnikov tvorita kader učiteljstva na strok. nad. šolah. Poleg njih, torej v drugi vrsti in po potrebi, pridejo v poštev še drugi nastavniki, odn. učitelji, od katerih je pričakovati, da bodo s svojim znanjem in delom šoli v korist.

Vsem, ki poučujejo na strok. nad. šoli, pa je treba dati čim največ prilike, da se seznanijo teoretično in praktično s potrebami svojih učencev-vajencev, ker bo zasiguran uspešen pouk samo na ta način. Tu ne zadostuje samo kak tečaj, ampak učitelj mora poznati delo v delavnicah, delo na drugih strok. nad. šolah v tu — in inozemstvu, na razpolagajo mora imeti strok. knjižnice, strok. časopise itd. Vajeniški dom ne sme gledati samo na vajence, ampak bi moral skrbeti v svoji knjižnici in čitalnici tudi za učiteljstvo teh vajencev, tako da bi bil stik tem ožji in je možnost uspeha tem večja.

Ko se govori o učiteljstvu, je treba tudi omeniti, da manjka v pravilniku točnih prehodnih naredbi zanje. V čl. 35. se sicer omenja 5 letna doba za učiteljstvo, ki nima formalne usposobljenosti za pouk na strok. nad. šolah, ali to je premalo. Vsak pravilnik ima ob koncu neke uredbe, ki predvidevajo, kaj se naj stori v prehodni dobi ali pa kot prehod na zahteve pravilnikove. Sedaj delujejo na strok. nad. šolah med drugimi tako uprav-

niki kakor nastavniki, ki sicer nimajo formalne usposobljenosti, bodisi ker so prestari za dotične tečaje ali pa, ker se jih iz raznih razlogov ne morejo udeležiti. Poučujejo pa že celo vrsto let z najboljšim uspehom in pridobili so si obširno prakso v pouku strok. nad. šol. Ne bi bilo niti pravično niti v korist šoli izvedljivo, da bi se takim učnim močem sedaj odvzel pouk in dal drugim, ki sploh še nimajo prakse. V vseh admin. in drugih panogah so tudi uradniki, ki sicer za svoje položaje nimajo predpisane kvalifikacije, ki jih je pa kak pravilnik na takem položaju zatekel in jih zato tam pusti, ker gre za tekomo časa pridobljene pravice. Zato se predlaga, naj ostanejo v svojih službah vsi upravniki, ki sicer nimajo predpisane kvalifikacije, ki so pa nad 10 let uspešno službovali na taki strok. nad. šoli. Isto velja za nastavnike, za katere pa zadostuje doba 5 let. Gre itak v vseh primerih za starejše učne moči, ki ne bodo več dolgo v službi, in potem bo še vedno čas, da se na njihovo mesto postavi kvalificirana učna moč. Če take izkušene učne moči pridržimo, koristimo šoli, ne škodujemo pa nikomur.

Šolnina.

Vzdrževalni prispevki, ki jih ima pravilnik v mislih, ne bodo zadostovali za kritje vseh izdatkov na strok. nad. šolah. Doslej so plačevali vajenci določeno šolnino, katero so kriili ali delodajalci ali starši, kakor je pač to bilo dogovorjeno po učni pogodbi. Taka šolnina (10—15 Din za vsak šolski mesec) bo morala ostati tudi nadalje, in sicer jo bodo morali kriti delodajalci, ki so po § 300. zakona o obrtnih itak dolžni, da siromašnim učencem (in taki so gotovo vsi!) plačajo knjige in učila. Tista šolnina se pa itak porabi v navedene svrhe.

V. G.

Jugoslovanska državna prosvetna politika

Ali je res preveč šol in naraščaja? — Več strokovnih šol nam je potrebno! — Za enotni sistem vsega šolstva — Unifikacija pouka v nacionalnih predmetih — Potreba enotnega stalnega prosvetnega programa

(Govor g. senatorja Svetozarja Tomića v senatu dne 24. marca 1934.)

Državni proračun za prosveto.

Vsi smo se razveselili dejstva, da je proračun prosvetnega ministrstva za bodoče proračunsko leto za približno 3.365.000 Din večji od lanskega.

Torej v času največjega varčevanja in znižanja celotnega proračuna, je kraljevska vlada uvidela za potrebno in koristno, da se proračun prosvetnega ministrstva napram doseđanju ne zniža marveč, da ga celo za nekaj milijonov poveča. Vse priznanje tej uvidevnosti, še posebej pa velja zahvala gospodu prosvetnemu ministru, ki je tak proračun predložil in gospodu ministru financ, ki je ta predlog prosvetnega ministra sprejel in vnesel v proračun. Iz teh razlogov izjavljam, da bom glasoval za ta proračun tudi v podrobnosti.

Iz besed gospoda ministra prosvete moramo povzeti, kako stvaren je proračun in kakšne namere ima gospod minister za bodoče delo v ministrstvu. Radi tega ne bom govoril o proračunu samem, pač pa hočem spregovoriti o šolskih zadevah, o šolah, ki spadajo pod ministrstvo prosvete.

Hiperprodukcija šol in naraščaja.

Večkrat se sliši med narodom in to v mestu kakor tudi na vasi, da imamo mnogo šol in zakaj da nam bo služilo toliko šol? Ne moremo zaposliti in preskrbeti kruha niti onim, ki so šole dovršili!

Slišali smo že s tega prostora, iz ust merodajnih faktorjev, da imamo v državi blizu 7.000 absolventov srednjih in srednjih strokovnih šol in absolventov raznih fakultet, ki čakajo na zaposlitev — predvsem v državni službi. Kdor ne pozna naših prosvetnih razmer in našega uradništva, bodisi državnega kakor tudi samoupravnega, bi mogel reči, da imajo prav oni, ki pravijo, da imamo preveč šol. Medtem, gospodje, ni tako!

Ne-le, da nimamo mnogo šol, marveč jih imamo malo, predvsem imamo malo osnovnih šol — narodnih šol — in srednjih strokovnih šol in to predvsem kmetijskih šol.

V naši državi je okoli 24.000 učiteljev(-ic) in od tega števila odpade v vrbski banovini po eden učitelj na 2000 prebivalcev, v drinski, moravski in vardarski banovini po eden učitelj na 1000 prebivalcev, v primorski banovini po eden učitelj na 800 prebivalcev, v zetski na 700, v dunavski na 600 prebivalcev itd., edino dravska banovina je v tem pogledu nekoliko na boljšem, ker tamkaj pride eden učitelj na 350 prebivalcev, a to gospoda, ni mnogo, marveč je zelo malo. Vsega skupaj imamo 179 srednjih in srednjih strokovnih šol, gimnazij imamo 148, a učiteljskih šol 31.

Poleg tega imamo še 21 privatnih, srednjih in srednjih strokovnih šol.

Na področju Beograda je 12 srednjih šol na 12.000 prebivalcev, kar pomenja, da pride ena srednja šola na 25.000 prebivalcev; v dravski banovini odpade ena srednja šola na približno 80.000 prebivalcev, v primorski banovini na 100.000 prebivalcev, v vrbski banovini na 200.000 prebivalcev itd., edino savska banovina ima na 60.000 prebivalcev eno srednjo šolo.

Edino za fakultete na univerzah bi mogli upravičeno reči, da jih imamo mnogo: dve popolni medicinski fakulteti, ena v Beogradu, a druga v Zagrebu in poleg tega polovico medicinske fakultete v Ljubljani — to je mnogo za našo državo. Ravno tako pomenjajo mnogo tri tehnične fakultete in dve katoliški teološki fakulteti. Te bi morali zreducirati na po eno fakulteto, a denar, ki se dose-daj uporablja za fakultete, ki so odveč, naj bi se uporabil za osnovno in srednje strokovne šole.

Gospodje senatorji, poleg prosvetnega ministrstva imajo svoje šole tudi ministrstvo trgovine in industrije, kmetijsko ministrstvo, nadalje ministrstvo vojske in mornarice in nekatere tudi prometno ministrstvo.

Unifikacija vsega šolstva.

Ministrstvo trgovine in industrije in poljedelsko ministrstvo imajo precej svojih šol, posebno ministrstvo trgovine in industrije.

Po mojem mišljenju bi morale imeti vse te šole neko gotovo tesno zvezo in enotnost glede pouka v vseh skupnih predmetih — t. j. razen v strokovnih predmetih. Posebno je potrebna enotnost pouka v nacionalnih predmetih: narodnem jeziku, narodni zgodovini in v zemljepisju naše domovine.

Tega, gospodje, danes nimamo v teh šolah. Ministrstvo trgovine in industrije ima popolnoma ločene vse instance za svoje šole; ima popoln oddelek za strokovno šolstvo. Da bi vsaj ostalo bilo enotno v pogledu pregledovanja učnih knjig in učnih programov pri Glavnem prosvetnem svetu, potem bi se ostalo še dalo oprostiti. To ni dobro urejeno predvsem s stališča nacionalne vzgoje našega naraščaja. Unifikacija pouka iz nacionalnih predmetov se mora izvesti v vseh državnih šolah, torej tudi v strokovnih šolah.

Gospodje senatorji, sedaj pa preidem na posamezne vrste šol, ki spadajo pod prosvetno ministrstvo.

Univerze.

Kot sem že omenil, imamo tri univerze z nekako 22 do 23 fakultetami. Jaz sem za po-